

tatnak fel. Az 1886-ki kiadás pedig, melyben az egyes tudomány-szakok már részletesebben vannak feldolgozva, a rendes katalogusok mértékére emelkedik. A jelen 1893-ki kiadás, mely az összes eddigi anyagot öleli fel, a szakok részletessége és tárgyi beosztásánál fogva a legmesszebb menő igényeket kielégíti.

Azon sajátos viszonynál fogva, melyben e könyvtár annak speciális használatával szemben áll, rendszere a külföldi parlamenti könyvtárakkal azonos magaslatra emelkedik, sőt némelyeket, mint a bécsi és párisit, fölül is mulja. A bécsi Reichsrath címjegyzéke: *Katalog der Bibliothek des Reichsrathes*, szakszerint van egybeállítva. A francia *Bibliothèque de la Chambre des Deputés* évenként adja ki betűrendes katalogusát. A német birodalmi gyűlés katalogusa: *Katalog der Bibliothek des Deutschen Reichstages*, a tudományos szakrendszer valódi mintája, melyhez beosztásra képviselőházunk könyvtárának katalogusa legközelebb áll, a washingtoni kongresszus katalogusa: *Catalogue of the Library of congress washington*, betűrendes katalogust ad, de már tárgyi mutatóval, tehát fordított alakban leginkább hasonlít a miénkhez.

Szívesen üdvözljük a szerkesztőt bátor kezdeményezéseért a bibliografia terén, és egyszersmind elismerésünkkal adózunk a képviselőháznak is, mely a jog- és államtudományi irodalom e becses jegyzékének illetően szakavatott közzétételéhez nem csak a hozzá alkalmas erőt találta meg, de a katalogus díszes kiadására a költséget sem kímélte.

Kudora Károly.

Szegedi Gergely Énekes Könyve 1569-ből. *Szilády Áron tanulmányával Sz. Gergelyről s énekes könyvéről. Budapest, 1893. kiadja a M. Tud. Akadémia. 4r. 4+224+XVI. 1.*

Folyóiratunk múlt évi kötetének *Magyar Könyvesház* című rovatában van közölve annak a régi magyar énekes könyvnek címmása, melyet jeles bibliografusunk, Hellebrant Árpád, a M. Tud. Akadémia könyvtári tisztje, 1892-ben a horoszlói városi könyvtárban fedezett fel. Hellebrant felfedezése különös irodalomtörténeti jelentőséggel bírt, mert a hazai protestantizmus első korszakának zoltáros könyvei, a régi magyar költészet e becses emlékei nagyon hézagosan jutottak el hozzánk. A legrégebb énekes könyv Gálszécsi Istváné 1536-ból, csak néhány lapnyi töredékben ismeretes. A mik ezt követték: Székely István 1538-iki krakkai, Kálmáncsehi S. Márton ismeretlen helyen s időben kiadott, és Huszár Gál 1560-iki debreczeni zoltáros könyveinek csak emléke maradt fel korunkig. Az 1562-ki váradi énekes könyv után, melyet szintén Hellebrant fedezett fel a wolfenbütteli könyvtárban, Szegedi Gergely énekes könyve a legelső, mely egész teljességében maradt reánk. Az érdekes emlék három évvel fiatalabb ugyan a váradi énekes könyvnél,

de irodalomtörténeti jelentőségre jóval felülmulja azt, mert a későbbi debreczeni kiadások anyapéldányával lön alkalmuk általa megismerkedhetni, míg viszont belső jelek és a szerző életének egyes körülményei kétségen kívül helyezték, hogy e kiadásnak is régebbi debreczeni kiadások szolgáltak előképeül. Szegedi énekes könyve mintegy összekötő kapcsot képez a legelső debreczeni zsoldáros könyvek között, a miket ma csak hírükből ismerünk és a későbbi énekes könyvek között, a mik a református egyházban ma is használatban vannak.

A boroszlói unikum e kiváló jelentősége indította arra az akadémiát, hogy a XVI. századi egyházi költészet a becses termékét új kiadásban tegye az irodalomtörténet művelői számára hozzáférhetővé. A kiadásnak bibliografiai becsét kölcsönzött annak módszere, mely a teljes hasonmásban adott címmlap mellett az egész beosztásban — mint maga a kiadó mondja — «lapról-lapra, sorról-sorra, betűről-hetüre» híven növeli az eredeti példány szövegét.

A kötethez Szilády Áron írt terjedelmes magyarázatot, melyben a régi énekes könyvek egész bibliografiája össze van állítva. Érdekes adatokat találunk ebben a munka szerzőjére is. Szegedi Gergely, hihetőleg szegedi születésű katolikus pap, 1556-ban Kálmáncsehi Sánta Márton debreczeni pap és Petrovics Péter segítségével a wittenbergi akadémián tanult, hol 1557-ben Petrovics Péterhez intézett levele nyomtatásban megjelent. Ez év nyarán jött haza és Debreczenben iskolamester, majd Kálmáncsehi halála után predikátor lett. 1562—63 körül — mi okból, nem tudjuk — elhagyta Debreczent s Németi Ferencz tokaji kapitány pártfogása alá helyezte magát. Németi halála után Egerben, Mágócsi Gáspár mellett talált biztos helyet, de mikor Mágócsit 1567-ben Forgách Simon váltotta fel a várkapitányságban, helyzete rosszra változott. Forgách buzgó katolikus létére meglehetősen kiméletlenül bánt el az egri és környékbeli reformátusokkal. Szegedi, a hitehagyott pap, összeütközésbe került az egyházmegyei hatósággal s kénytelen volt kegyelemért folyamodni Verancsicshoz. A püspök a kért kegyelmet attól tette függővé, hogy távolítsa el magától a nőt, kiért hitét elhagyta. Verancsicshoz ez ügyben Pankotai Ferencz egri vikáriushoz írt levele 1569 július 26-áról van keltezve, s ez az utolsó adat, melyben Szegedi nevével találkozunk. Sem a kínos ügy lebonyolításáról, sem élete további folyásáról nincs tudomásunk. De hogy továbbra is megmaradt a reformált hiten, bizonyítja énekes könyve, melynek szóban forgó kiadása éppen ez évben látott napvilágot.

Ez énekes könyvről címmlapja azt mondja, hogy «*mostan ujabban* egyben szedegettetett és megöregbítettett». Tehát volt egy előbbi kiadása is, és az 1602-ki debreczeni énekes könyv előszavából valószínű, hogy az 1562-ben jelent meg. De ennek a ki-

adásnak már csak a címét sem ismerjük s így annál nagyobb becsben kell tartanunk a boroszlói unikumot, annál nagyobb köszönettel tartozunk az akadémiának, hogy azt ily jó kiadásban adta vissza az irodalomtörténetnek.

D. Gy.

A schlägli magyar szójegyzék. *A XV. század első negyedéből. Az eredeti kéziratból közzétette, bevezetéssel és magyarázatokkal ellátta Szamota István. (A szójegyzék fényképével.) Ára 2 frt. Budapest. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia. 1894. 8r. 114 lap és 12 lap fénykép.*

Magyar nyelvemlékeink sorozatát érdekes darabbal gyarapította az a felfedezés, melyet a schlägli premontrei rendház könyvtárnoka, dr. Vielhaber Gottfried 1890-ben tett, midőn a vezetése alatt álló könyvtár kézirateit lajstromozva, azok között egy középkori latin-magyar szótár töredékeire bukkant. A becses töredék egy kódex függelékét képezte, melynek korát magából a szövegből az 1420 és 1433 közti évekre lehet tenni; e kódex latin szótárt, ú. n. hortulariumot tartalmaz latin magyarázatokkal, s egyes szavaknál a magyar kifejezést is adja, tehát 130 magyar szavával szintén a tekintélyesebb magyar nyelvemlékek közé sorozandó; de terjedelemre is, érdekességre is sokkal felette áll a függelékül hozzá csatolt 7 levélnyi latin-magyar vocabularium, mely, mint helyesírásából megállapítható, azt korra is mintegy másfél évtizeddel megelőzi.

Ez a lelet azért is érdekes, mert úgyszólván szakasztott mása a beszercei szószedetnek, mely vele majdnem egy időben került napvilágra. Ennek a szószedetnek korát ismertetője, Finály Henrik a XV. század végére tette, de Tagányi Károly a Századok múlt évi folyamában kimutatta, hogy az a XV. század első negyedéből származik. Tehát körülbelől egykorú a schlägli szójegyzékkel, s e kettő és a Hortularium nyelvemlékeink sorában korra nézve közvetlenül a halotti beszéd és a königsbergi töredék után következnek.

Szamota István fiatal tudósunk volt az első, kinek alkalma nyílt a schlägli szójegyzéket a helyszínén tanulmányozni, s ő reá várt a feladat, hogy azt az akadémia kiadásában a tudományos világnak bemutassa. Hogy a bemutatás méltó legyen a felfedezés jelentőségéhez, arról gondoskodott az akadémia bőkezűsége s lelkes főtítkáranak, Szily Kálmánnak kiváló tudományos érzeke.

Mint a beszercei szószedetről, úgy ez újonnan felfedezett nyelvemlékről is teljes fényképmásolatot kaptunk kezünkbe, mely a mai technika hűségével és pontosságával állítja szemünk elé az eredeti kézirat hasonmását. E kézirat 7, mindkét oldalon beirt papírlevélből áll, kétféle minuskula-írással; a latin szójegyzék nagyobb s erősebb barátgót betűkkel van írva, s az egyes latin